אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת רכט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ג תשרי תר"ע – יפו

נמען: אגודה לקניית קרקעות בארץ ישראל, ביאליסטוק

הרב קוק משיב על שאלות האגודה: אי אפשר לרשום קרקע על שם נתינים רוסים, אבל קונים על שם נתין עות'מאני ועושים משכנתה לטובת הבעלים האמיתיים. אין צורך שהצירים יביאו את כל הסכום, אבל עליו להיות מופקד. המוכרים הם ערבי וצרפתי שעוזבים. הקרקע ברובה בורה מעצלות הערבים, ו'ושממו עליה אויביכם' היא מידה טובה לישראל. תוכנית התיישבות מפורטת תיקבע כשיבואו הצירים. התיישבות משפחה עולה כ־12,000 פרנק.

עיקרי הדברים

- רישום קרקע על שם נתין עות'מאני.
- המוכרים והקרקע.
- 'ושממו עליה אויביכם' – לטובה.
- עלות התיישבות משפחה.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ג תשרי תר"עין.

לכבוד הועד הנכבד לאגודת קנית קרקעות באה"ק[4], בביאליסטאק, שלו'[5] וברכה מקדש.

מכתבם הנכבד, מכ"א אלול תרס"ט[6] העבר, הגיעני, ואחר עד עתה מפני סבות שונות, וביחוד למען אוכל כפי האפשרי להשיב לכבודם דברים ברורים על פרטי שאלותיהם, אשר אבארם בזה אחת לאחת:

א. לקנות קרקע על שם אזרחים בלתי-עותמנים, ובפרט יהודים רוסיים, אי אפשר לפי המצב כעת. אבל חק זה אינו מעכב כלל את התישבותנו המעשית ובטחונה בעה"י[7], כי קונים על שם של נתין עותמני בטוח, והלה עושה אפותיקאות [משכנתאות] מאושרים על שמם של הבעלים האמתיים, ובאופן זה הדבר משופה [הדבר מובטח] בלא שום פחד.

ב. אין הצירים צריכים לקחת אתם את כל הסכום. רק נכון הדבר, שיהי'[8] כל הסכום מוכן ומופקד במקום בטוח, כדי שיהי' נמצא בזמן הדרוש, שהוא זמן אישור הקנינים בכל

---

1 ב"ה – ברוך השם
2 עה"ק – עיר הקודש
3 ת"ו – תבנה ותכונן
4 באה"ק – בארץ הקודש
5 שלו' – שלום
6 תרס"ט – השנה תרס"ט (1908/1909)
7 בעה"י – בעזרת השם יתברך
8 שיהי' – שיהיה

מלואיהם באפן רשמי. אמנם זהו מובן, שצריך שיהי' אתם סכום כזה, שיהי' מספיק לכל ההוצאות של כל ההכנות הדרושות, - אשר את זה נפרט בעה"י במכתב הבא, אחרי אשר יוכנו כבר הצירים לעלות אל הקדש.

ג. מוכרי הקרקע יושבים על אדמתם זו גופא. הם אנשים עשירים, אחד ערבי ואחד צרפתי, כמו שכבר כתבתי לכבודם, שהם מוכרים את נכסיהם פה מפני שבדעתם להחליף את מקומם לארץ אחרת. הם מוצעים אמנם בתור אנשים ישרים, אבל אין מצב המוסרי שלהם נוגע לנו כלל, כי לא נתן בהם שום אומן [שום אמון] וכל הכספים יהיו מושלשים בבנק [יופקדו בבנק כפיקדון בידי צד שלישי] באפן היותר מובטח, עד גמר הצעד האחרון לבטחון החלטת הקנינים.

ד. הקרקע היא בוּרה ברובה. [רוב הקרקע אינה מעובדת] חלקים מיוחדים ממנה נעבדים עבודה פרימיטיבית ע"י[9] אריסים מתושבי הארץ; אבל אין כאן סבה אחרת רק עצלותם של הערבים, שהם מניחים שממה כמה מקומות דשנים. וחז"ל[10] אמרו, שהמקרא האמור בתוכחות "ושממו עליה אויביכם היושבים בה" [ויקרא כו, לב] מדה טובה הוא לישראל, [על פי ספרא, בחוקותי: זו מידה טובה, שהארץ לא תתיישב בידי האויבים] שאין הנכרים מוצאים קורת רוח בארץ-ישראל, וב"ה[11] כי בא מועד שתהפך לנו הקללה הזאת לברכה.

ה. הכנת תכנית מפורטת של ההתישבות - אפילו לסוג אחד של אנשים וק"ו[12] לסוגים שונים - עבודה גדולה היא, הצריכה לקבוץ של כמה מומחים, כל אחד למקצע המיוחד לו, ואחרי כל אלה בא לעתים תכופות ומהרס את כל ההחלטות התאוריות. לכן ראוי לנו לאחר את הדבר הזה, עד אשר יבאו הצירים בע"ה[13] ויראו בעיניהם את הכל, ומצדנו הלא נעמד על ימינם בל"נ[14] לכל הנדרש למטרתנו הקדושה בעה"י. ביחוד שונה היא תכנית ההתישבות בין אותם שבאים בגפם [לבדם] ומניחים את בני משפחתם בחו"ל[15] על איזה בסיס, עד אשר יתכוננו עצמם פה בארץ, לבין הבאים יחד עם משפחתם. כמו-כן יש חלוק רב, כמובן, במצב החמרי, האיקנומי, והרוחני, שבין אישי כל משפחה. כל זה ראוי להתברר ביותר, בבא ציריהם הנכבדים, עם ידיעה שיש בה ראיה.

ו. קצבת הסכום הרגילה בעד התאחזות משפחה בינונית, עם כל מכשיריה, לעבודת זרע, היא בערך שנים-עשר אלף פרנק, למשפחה שהיא חפצה לבוא ביחד ולחיות מעבודת אדמתה; אבל באופנים שונים בעבודת נטיעות משתנים הם הפרטים. כל זה השיגה ידי להודע בזה ומצאתי לנכון להשיב להם. אקוה שידיעות הללו מספיקות הן להכין על פיהן את שלוח הצירים, למען נוכל תיכף אחר באם להחל בעבודה ממשית. וצור ישראל ב"ה, הפותח לעמו שערי ישועה על אדמת קדשו, יאר פניו אלינו ויצליחנו בכל מצעדינו בדרך הקדש אשר הננו נגשים ללכת עליה, לשמחת לבב כל אסירי התקוה המצפים לתשועת ד' על עמו בחבל נחלתו, במהרה בימינו בקרוב.

הורדת מחיר הקרקע דבר רחוק הוא כפי הנראה, כי השער הנקצב הוא שער זול לפי מעמד מחירי הקרקעות באה"ק כעת. אבל כמובן לא נמנע את השתדלותנו בזה בעה"י, באיזה אופן שיהי' על זה שום צד אפשרות, אך העיקר הוא השאיפה אל המטרה הקדושה, - התנחלות אחינו היקרים, פזורי הגולה, בארץ חמדתנו.

---

9 ע"י - על ידי

10 וחז"ל - וחכמינו זכרונם לברכה

11 וב"ה - וברוך השם

12 וק"ו - וקל וחומר

13 בע"ה - בעזרת השם

14 בל"נ - בלי נדר

15 בחו"ל - בחוץ לארץ

הנני חותם בכל רגשי אהבה כבוד וברכה מקדש,

הק' אברהם יצחק ה"ק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳